

2016 – 11 – 22 Nr. 124

DĖL VYRIAUSYBĖS NUOSTATŲ ŠVIETIMO SRITYJE ĮGYVENDINIMO

Atsakingai žiūrėdama į Lietuvos ateitį ir tolimesnę valstybės raidą Vilniaus universiteto Studentų atstovybė teikia siūlymus Vyriausybės programai. Suprasdami išsilavinusių žmonių svarbą ir vaidmenį Valstybėje, manome, jog vieninteliu tvariu pagrindu ilgalaikiam valstybės vystymuisi užtikrinti turi būti pasirinkti švietimas, mokslas ir inovacijos. Šios sritys reikalauja strateginio požiūrio ir ilgalaikių priemonių, kurios negali priklausyti ir/ar kisti dėl vieno individo ar partijos norų. Minėtos sritys ir mūsų visų sugebėjimas dirbti kartu užtikrina Lietuvos ateitį, todėl teikiame siūlymus ir priemones, galinčias padėti juos įgyvendinti.

Manome, kad prioritetiniai veiksmai tobulinant Lietuvos švietimo, mokslo ir inovacijų sistemą turi būti ilgalaikės Aukštojo mokslo strategijos Lietuvoje sukūrimas, studijų finansavimo pertvarka, įvedant nemokamą aukštąjį mokslą bei skiriant ne mažiau kaip 2% nuo BVP aukštajam mokslui. Taip pat didesnis dėmesys turi būti skiriamas nuolatiniam studijų kokybės, studentų ir studentų savivaldų paramos sistemos gerinimui bei aukštųjų mokyklų tinklo pertvarkai ir infrastruktūros plėtrai.

Toliau pateikiame detalesnius pasiūlymus Vyriausybės programinėms nuostatoms:

1. Siekiant užtikrinti tvarią, nuoseklią ir ilgalaikę raidą šalies aukštajame moksle, paruošti ilgalaikę Aukštojo mokslo strategiją Lietuvoje, įtraukiant visas suinteresuotas šalis;
2. Aukštąjį mokslą suvokdami kaip viešąją gėrybę, manome, jog ilgalaikis valstybės prioritetas turėtų būti nemokamas aukštasis mokslas peržengusiems numatyta stojimo kartele. Realiai vertindami dabartinę situaciją suprantame, kad tokios sistemos įvedimas galimas tik laipsniškai ir kryptingai jos siekiant, todėl siūlome parengti studijų finansavimo sistemos pertvarkos planą, įtraukiant visas suinteresuotas šalis į jo rengimą bei svarstymus. Paskutinius

- kelerius metus mažėjantys studentų, priimamų studijuoti į Lietuvos aukštąsias mokyklas, skaičiai sudaro prielaidas nemokamo aukštojo mokslo įdiegimui. Manome, kad užsibrėžus tokį tikslą galima būtų apsispręsti dėl studijų finansavimo sistemos „pereinamuoju laikotarpiu“ – priklausomai nuo plano, tai galėtų būti dabartinės sistemos tobulinimas ar naujos sistemos kūrimas;
3. Nusimatyti ilgalaikį planą, pagal kurį bent 2% nuo BVP būtų skirti aukštojo mokslo finansavimui. Šio rodiklio siekti kasmet palaipsniui didinant skiriamą dalį (neįskaičiuojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų);
  4. Valstybė turi visapusiškai prisidėti prie studijų kokybės gerinimo ir užtikrinimo:
    - a. Tobulinti išorinio vertinimo, akreditavimo tvarkas ir procedūras tiek studijų programų, tiek instituciniame lygmenyse, griežtinti kokybinius reikalavimus bei atsakomybę;
    - b. Finansinėmis ir šviečiamosiomis priemonėmis (konferencijomis, seminarais ar realių atvejų analizėmis su užsienio ekspertais ir pan.) skatinti į studentą orientuoto mokymosi (įSOM) ir problemomis grįsto mokymosi (PGM) plėtrą aukštosiose mokyklose;
    - c. Parengti atskirą paramos programą gabiausiems jauniems mokslininkams siekiant užtikrinti konkurencingą atlyginimą bei mažinti į užsienį išvykstančių ar į kitus sektorius (ne aukštojo mokslo) išeinančių dirbti jaunųjų mokslininkų skaičių;
    - d. Skatinti tarptautinių jungtinių studijų programų kūrimą (ypač III pakopos);
    - e. Skatinti tarptautinius mainus, dėstytojų ir studentų stažuotes, tarptautines praktikas, svarstyti galimybes inicijuoti papildomą „Baltic Erasmus“ programą (nemažinant lėšų, skiriamų tradicinei ERASMUS programai), kurios pagalba didesnė dalis akademinės bendruomenės galėtų išvykti trumpesniam laikui (stažuotei) į Baltijos valstybių, Ukrainos, Gruzijos, Šiaurės šalių AM;
  5. Skatinti akademinį sąžiningumą, skirti lėšų bendros elektroninio plagiatų patikros AM sistemos sukūrimui valstybiniu lygmeniu;
  6. Valstybė turi prisidėti prie studentų paramos sistemos kūrimo:
    - a. Valstybė turi užtikrinti lengvatinių (beprocenčių palūkanų) visų rūšių paskolų studentams teikimą, susiejant jų grąžinimą su asmens pajamomis po studijų. Ši funkcija išimtinai turėtų priklausyti pačiai valstybei, o ne bankams;
    - b. Suteikti daugiau teisių aukštosioms mokykloms laisviau disponuoti nekilnojamojo turtu;
    - c. Didinti finansavimą, skirtą skatinamosioms stipendijoms (atkreipiant dėmesį, kad II pakopos vieno studento skatinimui valstybė turėtų skirti daugiau lėšų nei I pakopos);

- d. Remti jaunas šeimas, sudaryti joms palankesnes sąlygas įsigyti pirmąjį būstą, teikti prioritetą jaunų šeimų vaikams (jei bent vienas iš jų yra studentas) patekti į darželį;
  - e. Gerinti studijų sąlygas neįgaliesiems studentams;
  - f. Taisyti socialinių stipendijų skyrimo tvarką – socialinė padėtis turėtų būti atskirta nuo akademinės rezultatus (netaikyti akademinės skolos sąlygos), socialinę stipendiją turėtų teisę gauti ir tie, kurie gauna kompensaciją už šaltą, karštą vandenį, dujas ir pan.;
  - g. Skirti didesnę finansavimą studentų mokslinėms praktikoms tiek Lietuvoje, tiek užsienyje finansuoti;
  - h. Sudaryti universitetams galimybę daliai darbo laiko (sudarant sąlygas derinti studijas ir darbą) įdarbinti studentus atleidžiant nuo socialinio draudimo įmokų mokėjimo (kadangi studentai yra draudžiami valstybės);
  - i. Visas studentams teikiamas stipendijas indeksuoti jas siejant su vidutiniu darbo užmokesčiu šalyje;
7. Toliau renovuoti studentų bendrabučius ir pagerinti gyvenimo sąlygas juose skiriant finansavimą tiek jų vidaus, tiek išorės renovacijai.
8. Valstybė turi nustatyti aiškų šalies ir jos regionų interesus bei poreikius atitinkantį universitetų ir kolegijų tinklą, jų santykius bei darbų pasidalijimą, kuris sukurtų prielaidas kokybiniam pokyčiui. Siekiant sukurti efektyvią sistemą neišvengiamai reikės optimizuoti aukštųjų mokyklų tinklą, bet tai būtina daryti ne mechaniškai, o skatinant dialogą ir naudos supratimą. Jungiant ar likviduojant aukštąsias mokyklas būtina užtikrinti darbuotojų ir studentų teises, kad jie nenukentėtų:
- a. Mažėjant etatų skaičiui suteikti atleidžiamiems darbuotojams nemokamo perkvalifikavimo paslaugas bei sukurti išeitinių kompensacijų fondą;
  - b. Vykdyti finansinių paskatų teikimą AM jungimuisi;
9. Valstybė turi prisidėti prie reikiamos aukštojo mokslo infrastruktūros plėtros:
- a. Sukuriant kokybišką ir tarptautinius standartus atitinkančią studentų socialinę, laisvalaikio, sporto ir sveikatinimo infrastruktūrą;
  - b. Tobulinant kokybiškoms studijoms užtikrinti reikalingų studentų praktikos bazių infrastruktūrą;
  - c. Siūlome universitetams perleisti nuosavybės teise jų naudojamą nekilnojamąjį turtą sudarant sąlygas jį efektyviau valdyti;
  - d. Sukuriant akademinę miestelių vystymo programas;
  - e. Investuoti į mokslo populiarinimo Lietuvoje infrastruktūrą;
  - f. Parengti universitetų tarptautinio konkurencingumo stiprinimo programą;

10. Finansinėmis ir šviečiamosiomis priemonėmis skatinti akademinės bendruomenės verslumo gebėjimus;
11. Ministerijų biudžetuose numatyti fondus taikomajai mokslinei veiklai finansuoti konkurso būdu, įtraukiant į valstybės problemų sprendimą akademinės bendruomenės atstovus;
12. Sukurti programą, kurios pagalba būtų siekiama susigrąžinti gambiausius jaunos mokslininkus į Lietuvą, sudaryti sąlygas jauniems (ir ne tik) grįžtantiems mokslininkams iš užsienio kurti savo mokslų mokyklas Lietuvoje;
13. Sukurti finansinę priemonę ir konkurso būdu leisti AM dėstytojams parengti nuotolinius kursus, kurie nemokamai būtų prieinami visiems visuomenės nariams (pvz. įvadas į ekonomiką, teisės pradmenys, vadyba, vaiko raidos kursai, sveika gyvensena ir mityba, filosofija ir t.t.);
14. Sukurti studentų savivaldų institucinio stiprinimo fondą.

Vilniaus universiteto Studentų atstovybė yra seniausia studentų savivalda Lietuvoje ir jau daugiau nei 25 metus prisideda prie studijų ir mokslo politikos formavimo bei įgyvendinimo. Tikimės, kad bendradarbiavimas nenutrūks ir ateityje – esame visuomet pasiruošę sėsti prie bendro derybų stalo ir ieškoti geriausių sprendimų, reikalingų Lietuvos aukštajam mokslui.

Vilniaus universiteto Studentų atstovybės
Prezidentas

Egidijus Kinderis